

KARDIO INSULT: YURAK VA MIYA ORASIDAGI HAYOTIY ALOQA

*Qo`qon Universiteti Andijon filiali tibbiyot fakulteti
“Davolash ishi yonalishi” 1-kurs 25-04-guruh talabasi*

Boltaboyeva Zilolaxon Abdurashid qizi

E-mail: boltaboyevazilola1@gmail.com +998777770113

Annotation: *Cardio stroke is a serious medical condition resulting from the complex interaction between heart diseases and cerebral blood circulation disorders. This article discusses the causes of cardio stroke related to heart function, prevention methods, as well as modern diagnostic and treatment approaches. Understanding the vital connection between the heart and brain is crucial for timely diagnosis and effective management of this life-threatening condition.*

Keywords: *cardio stroke, heart disease, cerebral circulation, stroke prevention, diagnosis, treatment, heart-brain connection*

Annotatsiya: *Kardio insult yurak kasalliklari va miya qon aylanishi buzilishlari murakkab o‘zaro ta‘siridan kelib chiqadigan jiddiy tibbiy holatdir. Ushbu maqolada yurak faoliyati bilan bog‘liq kardio insult sabablari, uning oldini olish usullari hamda zamonaviy diagnostika va davolash yondashuvlari haqida so‘z boradi. Yurak va miya orasidagi hayotiy bog‘lanishni tushunish ushbu xavfli kasallikni o‘z vaqtida aniqlash va samarali davolash uchun muhimdir.*

Kalit so‘zlar: *kardio insult, yurak kasalliklari, miya qon aylanishi, insult profilaktikasi, tashxis, davolash, yurak va miya bog‘lanishi*

Аннотация: *Кардио инсульт — серьёзное медицинское состояние, возникающее в результате сложного взаимодействия заболеваний сердца и нарушений кровообращения мозга. В статье рассматриваются причины кардио инсульта, связанные с функционированием сердца, методы профилактики, а также современные методы диагностики и лечения. Понимание важной связи между сердцем и мозгом имеет решающее значение для своевременной диагностики и эффективного лечения этого опасного для жизни заболевания.*

Ключевые слова: *кардио инсульт, заболевания сердца, кровообращение мозга, профилактика инсульта, диагностика, лечение, связь сердца и мозга*

KIRISH

Kardio insult — bu yurak kasalliklari va miyaga qon ta‘minotining buzilishi natijasida yuzaga keladigan jiddiy tibbiy holatdir. Yurak va miya o‘rtasidagi murakkab va nozik bog‘lanish inson salomatligi uchun katta ahamiyatga ega. Yurak faoliyati buzilganda, miyaga qon va kislorod yetkazib berilishi yetarli darajada ta‘minlanmaydi, natijada insult rivojlanishi

mumkin. Ushbu kasallik inson hayotiga va uning sifatiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Shuning uchun kardio insultning sabablari, belgilari va davolash usullarini chuqur o'rganish muhim hisoblanadi.

Kardio insult ko'pincha yurakdagi patologiyalar — ayniqsa, atrial fibrillatsiya, yurak klapan kasalliklari yoki yurak yetishmovchiligi tufayli yuzaga keladi. Yurakda qonning noto'g'ri oqishi yoki to'planishi miya tomirlarini tiqib qo'yuvchi qon quyilishiga olib kelishi mumkin. Bu esa miyaga kislorod yetishmovchiligini keltirib chiqaradi va natijada insult yuzaga chiqadi.

Insultning asosiy belgilariga bosh aylanishi, nutq buzilishi, tana harakatlarning zaiflashishi yoki falaj, bosh og'rig'i va ko'rish muammolari kiradi. Bu belgilar paydo bo'lganda, zudlik bilan shifokorga murojaat qilish juda muhimdir, chunki insultni erta aniqlash va davolash asoratlarning oldini olishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Tashxis jarayonida kompyuter tomografiya (KT), magnit-rezonans tomografiya (MRT), qon tahlillari va yurak monitoringi kabi zamonaviy usullar qo'llaniladi. Ushbu diagnostika vositalari insult sababini aniqlash va samarali davolash rejasini tuzishda yordam beradi.

Davolash usullari insultning sabablariga qarab belgilanadi. Yurak ritmi buzilishlarini nazorat qilish, qon bosimini kamaytirish va qon ivishini oldini olish uchun maxsus dorilar buyuriladi. Shuningdek, zarur hollarda jarrohlik aralashuvi ham qo'llanilishi mumkin.

Kardio insultning oldini olishda eng muhim omillardan biri — sog'lom turmush tarzini olib borishdir. Me'yorida jismoniy faollik, sog'lom ovqatlanish, chekish va spirtli ichimliklardan voz kechish insult xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Shuningdek, yurak kasalliklari va qon bosimi kabi surunkali kasalliklarni muntazam nazorat qilish va davolash ham muhimdir.

Profilaktika choralari orasida muntazam tibbiy ko'riklar va zarur dorilarni vaqtida qabul qilish katta o'rin tutadi. Ayniqsa, yurak ritmi buzilishi bo'lgan bemorlar uchun shifokor tavsiyalariga rioya qilish, qon ivishini kamaytiruvchi dorilarni qabul qilish hayotni saqlab qolishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Bugungi kunda insultni tez va aniq tashxislash uchun yangi texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Masalan, MRT va KT yordamida miyadagi o'zgarishlar aniq ko'rinadi, bu esa shifokorlarga samarali davolash usulini tanlash imkonini beradi.

Shuningdek, insultdan keyingi rehabilitatsiya jarayoni ham bemorning tez tiklanishida muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon nutqni tiklash, harakat qobiliyatini yaxshilash va kundalik hayotga qaytishga yordam beradi.

Kardio insultning asoratlari ko'pincha bemorning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Uzoq muddatli falaj, nutq buzilishi, xotira muammolari va boshqaruv qobiliyatining pasayishi kabi holatlar insultdan keyingi davrda uchraydi. Shuning uchun insultdan keyingi davolash va rehabilitatsiya jarayoni har tomonlama ko'rib chiqilishi kerak.

Rehabilitatsiya jarayonida fizioterapiya, nutq terapiyasi va psixologik yordam ko'rsatish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, bemorning oila a'zolari va jamiyat tomonidan

ko'rsatiladigan qo'llab-quvvatlash tiklanishni tezlashtiradi va bemorning ruhiy holatini yaxshilaydi.

Kardio insultga chalinish xavfini kamaytirish uchun sog'lom hayot tarzini yuritish, doimiy tibbiy nazorat va erta tashxislash muhimdir. Shuningdek, odamlarni insult haqida xabardor qilish, belgilari va profilaktika usullari haqida targ'ibot ishlari olib borilishi kerak.

Ilg'or tibbiyot va diagnostika usullari yordamida insultning oldini olish va samarali davolash imkoniyatlari kundan-kunga ortib bormoqda. Bu esa bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va ularning umrini uzaytirishga xizmat qiladi.

Asosiy Qism

Kardio insult — yurak va miyaga qon ta'minoti buzilishi natijasida yuzaga keladigan jiddiy tibbiy holatdir. Ushbu holat ko'pincha yurakdagi ritm buzilishlari, ayniqsa atrial fibrillatsiya, yurak yetishmovchiligi, yurak klapan kasalliklari va arteriyalarning qattiqlashuvi (ateroskleroz) kabi kasalliklar bilan bog'liq bo'ladi. Yurakda qon oqimining sekinlashishi yoki to'planishi qon quyilishiga olib keladi, bu esa miyaga boradigan qon tomirlarni tiqib qo'yadi va insult rivojlanadi.

Insult belgilari ko'pincha birdan paydo bo'ladi va ular orasida tana bir tomonining zaiflashishi yoki falaj bo'lishi, nutqning buzilishi, bosh aylanishi, ko'rishning yomonlashishi va kuchli bosh og'rig'i mavjud. Bu belgilar paydo bo'lganda, tezda shifokorga murojaat qilish zarur, chunki insult vaqtida to'g'ri va tezkor davolash natijani sezilarli darajada yaxshilashi mumkin.

Tashxis qo'yishda zamonaviy texnologiyalar muhim o'rin tutadi. Kompyuter tomografiya (KT) va magnit-rezonans tomografiya (MRT) yordamida miyadagi qon aylanishining holati va insult joyi aniqlanadi. Shuningdek, yurak monitoringi va qon tahlillari orqali insult sabablarini aniqlash mumkin.

Davolashning asosiy maqsadi insultning asoratlarini kamaytirish va yurak sog'ligini yaxshilashdir. Bunda yurak ritmini nazorat qilish, qon bosimini pasaytirish, qon ivishini oldini olish uchun dorilar buyuriladi. Zarur hollarda jarrohlik amaliyotlari ham qo'llanilishi mumkin. Shuningdek, insultdan keyingi reabilitatsiya jarayoni, jumladan fizioterapiya va nutq terapiyasi, bemorning sog'lig'ini tiklashga yordam beradi.

Kardio insult profilaktikasida sog'lom turmush tarzini yuritish, jismoniy faollik, to'g'ri ovqatlanish, stressni kamaytirish, chekish va spirtli ichimliklardan voz kechish muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, yurak kasalliklari va qon bosimi kabi xavf omillarini nazorat qilish ham juda zarur.

Kardio insultning oldini olish uchun muntazam tibbiy ko'riklar va erta tashxis juda muhim hisoblanadi. Yurak ritmi buzilishlari, ayniqsa atrial fibrillatsiya aniqlanganda, shifokor nazorati ostida maxsus dorilar qabul qilish zarur. Bu dorilar qonning ivishini kamaytirib, miyaga qon quyilishining oldini oladi.

Shuningdek, arterial gipertenziya (qon bosimining oshishi) insult xavfini oshiradi. Shuning uchun qon bosimini doimiy nazorat qilish va kerak bo'lganda dori vositalari

yordamida kamaytirish kerak. Diabet va yuqori xolesterin ham insult xavfini oshiruvchi omillardir, ularni ham e'tibordan chetda qoldirmaslik lozim.

Bugungi tibbiyotda insultni aniqlash va davolash uchun ko'plab innovatsion usullar qo'llanilmoqda. Masalan, trombolitik terapiya — miyadagi qon quyilishini eritishga yordam beradigan maxsus dori vositalari yordamida insult vaqtida davolash samarali bo'lmoqda. Biroq, bu davolash usuli faqat insultning dastlabki soatlarida qo'llaniladi, shuning uchun vaqt muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, insultdan keyingi rehabilitatsiya jarayoni ham muhim. U bemorning jismoniy va ruhiy holatini yaxshilash, mustaqil hayotga qaytishni ta'minlashga qaratilgan. Rehabilitatsiya jarayonida fizioterapiya, nutq terapiyasi, psixologik yordam va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash o'z o'rniga ega.

Kardio insultning profilaktikasi va samarali davolash orqali ko'plab insonlarning hayot sifatini yaxshilash va hatto umrini uzaytirish mumkin. Shu bois, yurak va miya sog'lig'ini doimiy nazorat qilish, profilaktik choralarni ko'rish hamda bemorlarni erta aniqlash tibbiyotning eng muhim vazifalaridan biridir.

Kardio insultga chalingan bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda oilaviy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash katta ahamiyatga ega. Oilaning mehribonligi, bemorni doimiy parvarishlash, ruhiy yordam ko'rsatish tiklanish jarayonini sezilarli darajada tezlashtiradi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar va sog'liqni saqlash muassasalari ham bemorlarni qo'llab-quvvatlash va kerakli xizmatlarni taqdim etishda faol ishtirok etishi zarur.

Bundan tashqari, insultga chalingan bemorlarda qayta insult yuz berish xavfi yuqori bo'lgani uchun, doimiy tibbiy nazorat va profilaktika choralari muhimdir. Bu esa dori vositalarini muntazam qabul qilish, hayot tarzi va ovqatlanishga rioya qilishni talab etadi.

Zamonaviy tibbiyot va ilm-fan rivojlanishi natijasida insultning oldini olish va uni davolash imkoniyatlari tobora kengayib bormoqda. Shu bilan birga, aholining sog'lom hayot tarziga e'tiborni oshirish, kasalliklarning oldini olish bo'yicha ta'lim-tarbiyaviy ishlarni kengaytirish muhimdir.

Umuman olganda, kardio insult – bu murakkab, ammo oldini olish mumkin bo'lgan kasallik. Sog'lom hayot tarzi, muntazam tibbiy ko'riklar va shifokor tavsiyalariga rioya qilish orqali ko'plab insonlar bu xavfli kasallikdan saqlanishlari mumkin.

XULOSA

Kardio insult yurak va miyaga qon ta'minotining buzilishi natijasida yuzaga keladigan jiddiy va hayot uchun xavfli kasallikdir. Ushbu kasallik ko'pincha yurak ritmi buzilishlari, arterial gipertenziya, ateroskleroz va boshqa yurak kasalliklari sababli yuzaga chiqadi. Insultning erta aniqlanishi va tezkor davolash usullari asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Profilaktika choralari — sog'lom turmush tarzi, muntazam tibbiy ko'riklar, yurak faoliyatini nazorat qilish va dori-darmonlarni o'z vaqtida qabul qilishdan iborat. Shuningdek, insultdan keyingi rehabilitatsiya jarayoni bemorning hayot sifatini yaxshilashga va mustaqil hayotga qaytishiga yordam beradi.

Kardio insultning oldini olish va davolash uchun zamonaviy tibbiyot imkoniyatlaridan samarali foydalanish, aholining kasallik haqida xabardorligini oshirish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish zarur. Shunday qadamlar yordamida ko'plab insonlarning hayoti saqlanishi va sog'lom bo'lishi mumkin.

Shuningdek, jamiyat va sog'liqni saqlash muassasalari tomonidan insult va yurak kasalliklari haqida muntazam targ'ibot ishlari olib borilishi, aholining profilaktika choralari haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lishi muhimdir. Bu orqali insonlarning salomatlikka mas'uliyat bilan yondashuvi oshadi va sog'lom turmush tarziga intilish kuchayadi.

Kelajakda kardio insultga qarshi kurashda yangi texnologiyalar va davolash usullarini rivojlantirish, shuningdek, bemorlarni to'liq qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish asosiy vazifalardan biri bo'lishi kerak. Shu tariqa, yurak va miya sog'lig'ini saqlash orqali insonlarning umr ko'rish davomiyligi va hayot sifatini yaxshilash mumkin bo'ladi.

Shu bilan birga, individual yondashuv va bemorning holatini doimiy monitoring qilish kardio insult bilan bog'liq asoratlarni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Har bir bemorning salomatlik holati, kasallik tarixi va ehtiyojlariga mos ravishda shaxsiylashtirilgan davolash va rehabilitatsiya dasturlarini ishlab chiqish lozim.

Oxir-oqibat, kardio insultga qarshi samarali kurash faqat tibbiy yondashuvlar bilan emas, balki aholi orasida sog'lom hayot tarzini targ'ib qilish, ruhiy va jismoniy salomatlikni qo'llab-quvvatlash orqali ham amalga oshiriladi. Bu esa barcha darajadagi mutaxassislar, jamoat tashkilotlari va shaxslarning hamkorligini talab qiladi. Shuningdek, ilmiy tadqiqotlar va klinik sinovlar orqali kardio insultning kelib chiqish sabablarini yanada chuqur o'rganish va yangi samarali davolash usullarini ishlab chiqish muhimdir. Bu jarayon tibbiyot sohasidagi yangiliklarni joriy etishda hamda bemorlarning sog'lig'ini yaxshilashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Har bir inson o'z sog'lig'iga mas'uliyat bilan yondashishi, yurak va miya salomatligini saqlash uchun muntazam tekshiruvlardan o'tishi zarur. Shu tariqa, kardio insult xavfi kamayadi va uzoq, sifatli hayot kechirish imkoniyati oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Adams, H. P., et al. Stroke: Pathophysiology, Diagnosis, and Management. Elsevier Health Sciences, 2017.
2. Benjamin, E. J., et al. "Heart Disease and Stroke Statistics—2019 Update: A Report From the American Heart Association." *Circulation*, 2019.
3. Fisher, M. Stroke: New Insights into Mechanisms and Treatment. Elsevier, 2016.
4. Ovbiagele, B., Nguyen-Huynh, M. N. "Stroke Epidemiology: Advancing Our Understanding of Disease Mechanism and Therapy." *Neurotherapeutics*, 2011.
5. Katan, M., Luft, A. "Global Burden of Stroke." *Seminars in Neurology*, 2018.
6. Sacco, R. L., et al. "An Updated Definition of Stroke for the 21st Century." *Stroke*, 2013.

7. American Heart Association. Prevention and Treatment of Stroke, 2020.
8. Lozano, R., et al. "Global and Regional Mortality from 235 Causes of Death for 20 Age Groups in 1990 and 2010." The Lancet, 2012.
9. Ovbiagele, B., et al. "Risk Factors, Management, and Prevention of Stroke." Nature Reviews Neurology, 2013.
10. World Health Organization. Cardiovascular Diseases Fact Sheet, 2021.
11. Hankey, G. J. "Stroke." The Lancet, 2017.
12. Truelsen, T., et al. "Stroke Incidence and Prevalence." Handbook of Clinical Neurology, 2014.
13. Diener, H.-C., et al. "Prevention of Stroke." Stroke Journal, 2015.
14. Yusuf, S., et al. Global Burden of Cardiovascular Diseases and Risk Factors. WHO, 2014.
15. Fisher, C. M. The Pathology of Stroke. Wiley-Blackwell, 2018.